

Záverečný príhovor predsedu Akreditačnej komisie na 114. zasadnutí AK

Vážené členky a členovia Akreditačnej komisie,
vážené kolegyne zo Sekretariátu Akreditačnej komisie,
vážení hostia!

Dňa 01. 09. 2008 som bol vymenovaný vládou Slovenskej republiky za predsedu Akreditačnej komisie, poradného orgánu vlády Slovenskej republiky (AK). V podstate som nevedel do čoho idem. Spolu so mnou prišli do AK z terajších členov aj profesori Miroslav Líška, Jozef Mihok, Jaroslav Škvarenina a Jozef Vilček. Hneď sme vhupli do procesov prvej komplexnej akreditácie, ktorá v tom čase práve začala a bola veľmi sledovaná našou verejnosťou. Za tých vyše 11 rokov AK pod mojím vedením absolvovala 78 zasadnutí, pričom ešte jedno zasadnutie, počas mojej hospitalizácie, viedol vtedajší podpredseda AK prof. Ján Michalík. AK posúdila 5 202 študijných programov (ŠP), 633 habilitácií a inauguraácií (HIK), 178 žiadostí z nevysokoškolských inštitúcií a absolvovala dve komplexné akreditácie na 36 vysokých školách (VŠ). AK všetky žiadosti doručené z vysokých škôl do 15. 6. 2019 spracovala. SAAVŠ budú postúpené len správy na odstránenie nedostatkov, ktoré budú po 114. ZAK doručené do SAK.

Počas týchto vyše 11 rokov funkciu podpredsedu AK vykonávali: Ján Michalík, Jozef Jarab, Juraj Šteňo, Jaroslav Holeček a Vladimír Patráš. Ako ministri školstva počas tohto obdobia pôsobili Ján Mikolaj, Eugen Jurzyca, Dušan Čaplovič, Peter Pelegrini, Juraj Draxler, Peter Plavčan a Martina Lubyová. Každé dva roky sme podávali vláde SR veľmi komplexnú správu o našej činnosti, ktorá obsahovala podrobnú analytickú časť, ako aj návrhy na zlepšenie úrovne vysokého školstva. Uvedené správy, a to si treba otvorene priznať, mali však prakticky nulovú odozvu.

V našich správach sme vládu SR neustále upozorňovali na systémové chyby, ako sú:

- Nízky podiel HDP poskytovaný na vzdelávanie. Už v porovnaní s Českou republikou (ČR) je veľký rozdiel, aj preto naši študenti odchádzajú študovať do ČR
- Presadilo sa masové vzdelávanie na úkor kvality
- Zásadný podiel na nepriaznivom stave vzdelávania na VŠ má model financovania, v ktorom dlhodobo stále pretrváva financovanie podľa počtu študentov, pričom sa nedostatočne zohľadňuje kvalitatívna úroveň poskytovateľov vzdelávania
- Predstava, že každý profesor má byť garantom ŠP, spôsobila neskutočný nárast počtu ŠP
- Skladba ŠP na viacerých VŠ je nevyhovujúca. Na jednej strane máme mnoho študentov a programov zameraných na manažment (25 fakúlt), verejnú správu, právo, mediálnu

komunikáciu či sociálnu prácu a na druhej strane menej ŠP a študentov v študijných odboroch (ŠO) z oblasti prírodných a technických vied. Štruktúra ŠP nezodpovedá potrebám trhu práce

- V niektorých krajinách sa to rieši tzv. „numerus clausus“ na vybrané ŠO, pri ktorých štát financuje len určitý potrebný počet študentov (dotované študijné miesta), pričom financovanie ostatných prijatých študentov znáša príslušná VŠ. Na zavedenie tohto fenoménu u nás chýba spoločenský záujem
- Nízky počet študujúcich v prírodovedných a technických ŠP súvisí hlavne so štruktúrou odborov na stredných školách, ktoré by bolo treba rázne a neodkladne reformovať
- S masovosťou vzdelávania (aká môže byť kvalita absolventov stredných škôl, keď na VŠ odchádza ročne okolo 60 % maturantov a väčšinou sú prijímaní bez pohovorov) súvisí aj vznik tzv. detašovaných pracovísk (DP) na okresných úrovniach (v roku 2009 ich bolo v SR približne 115, dnes 25 až 30). Treba uviesť, že určenie požiadavky absolvovania VŠ v štátnej a verejnej správe naštartovalo boom na získanie pečiatky najmä v rámci externého štúdia a počtu „DP“ v ľahšie absolvovateľných ŠP, čo spôsobilo znižovanie úrovne vysokoškolského štúdia
- S rastúcou masovosťou štúdia korešponduje aj nárast profesorov a docentov (takto vznikla aj skupina tzv. lietajúcich profesorov) a ich diferencovaná a v niektorých prípadoch aj nízka úroveň
- Ďalším negatívom je aj skutočnosť, že VŠ nie sú diferencované, pričom treba zdôrazniť, že počet VŠ, ako to vníma verejnosť, nie je jediným hlavným problémom, ale práve chýbajúca diferencovanosť podľa poslania
- Každá VŠ chce byť univerzitou, t. j. mať všetky tri stupne štúdia bakalársky (BŠ), magisterský, resp. inžiniersky (Mgr./Ing.) a doktorandský (PhD.), a ešte aj právo habilitácií a inaugurácií. Chýbajú, napr. v porovnaní s Rakúskom a SRN, tzv. Fachhochschule
- Je neúnosné, že takmer všetci študenti po nadobudnutí bakalárskeho diplomu pokračujú ďalej vo vysokoškolskom vzdelávaní
- Z hodnotení komplexných akreditácií- vyplýva slabšia publikačná činnosť doktorandov, prakticky na väčšine VŠ

Čo možno uviesť ako najväčšie prínosy AK

- V prvom rade výrazné zníženie počtu tzv. detašovaných pracovísk, zo 115 v roku 2009 na terajších 25 - 30. To sa nám podarilo presadením samostatného garanta, ako aj počtu troch zabezpečujúcich pedagógov so 100%-ným pracovným úväzkom v rámci samostatnej akreditácie pre každý ŠP na posudzovanom DP.
- Na návrh AK bolo aj zákonom schválené overovanie splnenia kritérií VŠ na menovanie profesorov. V súčasnosti platnom zákone o kvalite vysokoškolského vzdelávania táto kompetencia bola zrušená
- Vypracovali sme minimálne kritériá na inauguračné konanie pozostávajúce v počte publikácií kategórie A pre každý jednotlivý ŠO, čo museli VŠ dodržiavať

- V rámci komplexných akreditácií sme zaviedli nové, kvalitatívne vyššie parametre ako sú impact faktor (IF), Hirschov index, počet citácií a zvýšili hodnotenie patentov. Prvé úspechy vidíme v tom, že mladí doktorandi a asistenti na VŠ sledujú IF a snažia sa publikovať v CC časopisoch
- Navrhli sme nové prísnejšie kritériá na posudzovanie ŠP a HAI (aj keď nám ich VŠ, menovite SRK okresali), v ktorých garant mohol mať 69 hodinový úväzok a zaviedli aj minimálnu požiadavku troch zabezpečujúcich pedagógov so 100%-ným úväzkom v rámci samostatnej akreditácie pre každý ŠP
- Zaviedli sme kategóriu „Špičkové kolektívy“ na fakultách, pričom sme hlavne chceli propagovať špičkových odborníkov s prepojením ich vynikajúcich výsledkov vedy so vzdelávaním a zároveň upriamiť pozornosť mladej generácie na skutočnosť, že aj u nás sú významné osobnosti a pracoviská, kde sa oplatí študovať. Ďalším cieľom bolo aj motivovať tímy a pracoviská, ktoré majú potenciál v blízkej budúcnosti dosiahnuť špičkové, medzinárodne akceptované výsledky. Celkovo možno povedať, že projekt špičkových vedeckých tímov, ktorý sa zrealizoval v dvoch výzvach, pričom úspešných bolo 91 kolektívov, mal veľmi dobrú odozvu z vysokoškolského prostredia
- Prijali sme kritéria akreditácie profesijne orientovaných bakalárskych ŠP vysokoškolského vzdelávania a schválili takéto ŠP na viacerých VŠ

Na záver

Na Slovensku je všeobecne známe, že sme nesmierne prispôsobiví. V histórii nám to pomohlo prežiť aj ako národu a zároveň si zachovať identitu. Ide o prirodzené správanie, ktoré sa vie významne zosilniť a doslova optimalizovať v prípade nedostatku zdrojov. Aj v prírode, ak skupine ide o prežitie a je životaschopná, tak sa prispôsobí podmienkam a vyťaží z nich maximum. Presne to robia aj naše VŠ. Každá na takej úrovni, na akej dokáže produkovať výsledky (CC publikácie, resp. abstrakty a zborníky) a „postarať sa o seba“.

Pri vykonávaní funkcie predsedu AK som mal aj problémy s médiami (treba však povedať, že posledné dva roky nebol žiaden záujem o prácu AK), ktoré radšej písali len o negatívach a rôznych kauzách na VŠ. Na veľmi úspešný projekt „Špičkové tímy“ prakticky vôbec nereagovali ani po výzvach AK.

Na záver dovoľte, aby som čo najúprimnejšie poďakoval za dlhoročnú spoluprácu svojej tajomníčke a riaditeľke Sekretariátu AK pani RNDr. Márii Holickej, ktorá bola dušou AK a bez nej by som si činnosť AK ani nevedel predstaviť. Moja vďaka patrí aj jej spolupracovníckam Ing. Ivete Šupejovej, Mgr. Kataríne Ľahkej, RNDr. Márii Slugeňovej, Mgr. Noemi Kacz a pani Ružene Polťakovej.

Ešte raz by som sa chcel poďakovať mojim piatim podpredsedom prof. J. Michalíkovi, prof.

J. Jarabovi, prof. J. Šteňovi, Dr. J. Holečkovi a prof. V. Patrášovi, Vám všetkým terajším a bývalým členom AK. Rovnako patrí môj obdiv a úcta veľkému počtu členov 25 pracovných skupín, ktorí predstavujú mozgový trust AK.

Chcel by som vyzdvihnúť aj spoluprácu AK s bývalými ministrami menovite J. Mikolajom, E. Jurzycom, D. Čaplovičom, P. Pelegrinim a J. Draxlerom, takisto by som rád poďakoval prof. F. Schlosserovi, ako aj generálnym riaditeľom prof. P. Plavčanovi a Mgr. J. Jurkovičovi, Mgr. Z. Brčákovej. Nakoniec, ale o to úprimnejšie, chcem poďakovať za spoluprácu SRK, RVŠ a ŠRVŠ.

V Bratislave, 6. novembra 2019

prof. Ing. Ľubor Fišera, DrSc.
predseda Akreditačnej komisie